

העיתון דר' דוד פסיג מדווח מסיליקון וואדי

<http://www.passig.com>

זכויות הפרט בבנקאות עתידית

אחר ה-11 בספטמבר, נדרשים בנקים ברחבי תבל לסרוק את מאגרי הלקוחות שלהם ולבחון סוגי טרנסאקציות העלולות להעיד על תמיכה בפעילות טרוריסטית. ממשלת ארה"ב הבהירה שאין זו בקשה בלבד אלא תביעה שמי שלא יעמוד בה יינקטו נגדו "צעדים". האם אנחנו הלקוחות צריכים להתנגד לסוג כזה של חדירה לפרטיות? זו השאלה שתעסיק אותנו בשנים הקרובות, ככל שהמלחמה בטרור תכנס לשלבים יותר מתקדמים. הבה נבין את שורש הבעיה כדי שנוכל לגבש את דעתנו בסוגיה זו ובסוגיות אחרות הדומות לה -- דעה שתעוצב מהראש ולא מהבטן.

הדילמה

היכן שלא תפנה כיום, תמצא אנשים התוהים בקול רם יותר מבעבר: האם המין האנושי יכול להכחיד את עצמו בעזרת הטכנולוגיות אותם הוא מפתח? והאם ניתן לעשות דבר מה כדי להתגונן? למען יוסר ספק, השאלה הזו עומדת על סדר היום האנושי מקדמת-דנא. לא היה דור שלא עסק בה בווריאציה זו או אחרת. בתרבות המזרח ידוע הסיפור הבא הממחיש יותר מכל את אורך ימיה של הדילמה, את שורשיה ואת אופייה.

חכמי הטאו (Taoism) היא תורה מיסטית עתיקת יומין מסין) מספרים את הסיפור על בחור צעיר ואחד מחכמי הטאו של הכפר בו הוא חי. יום אחד, רואה הבחור הצעיר את אחד מזקני הכפר מנסה לדלות מים מהבאר. הוא רואה כי זה מנסה במאמץ רב לדלות מים לתוך דלי. הוא רואה אותו מתכופף מעל שפת הבאר, מסתכן במעידה, ובעמל רב מצליח אך בקושי להעלות מעט מים בדלי. הצעיר לא מעז להתקרב ולנסות לעזור לו מתוך יראה וכבוד גדול שהכפר רוחש לחכם. וכך יום אחר יום רואה הבחור הצעיר שהחכם נוקט באותן שיטות בניסיונותיו הלא כל כך מוצלחים לדלות לעצמו מים מהבאר. יום אחד בראותו את סבלו ו"כסילותו" של החכם הוא אוזר אומץ, מתקרב אל הזקן ומציע את עזרתו. הוא מציע ומראה לזקן כיצד בעזרת חבל וגלגיליה קטנה ניתן בקלות וביעילות לדלות מים מבאר עמוקה מבלי להסתכן במעידה לתוך הבאר. הזקן מקשיב בסבלנות וכשזה מסיים הוא אומר לו: האם באמת חושב אתה שלא ידעתי את השיטה הזו? אלא שאמרתי לעצמי כך: אילו הייתי דולה מים בעזרת חבל ומנוף, מוחי יחשוב שהוא חכם. עם מוח שחושב עצמו ערמומי לא אשקיע יותר את לבי בעבודתי. עד מהרה, תתעסק זרועי בלבד במשיכת החבל. אם לבי וכל גופי אינו שותף בעיסוקי, לא אראה יותר אושר בעבודתי. וכשאין יותר אושר בעבודת כפיי, מה לדעתך יהיה הטעם של המים?

הטכנולוגיות של ימינו משאירות אותנו פעורי פה בפני דילמה הרבה יותר גדולה. לא רק מה יהיו טעמים של המים אנחנו שואלים, אלא, האם בכלל יהיו מים?

פתרון בטווח הקצר

הנה, אם כן, שני פתרונות לדילמה שהועמדנו בפניה ביתר חדות אחר המתקפה בארה"ב – פתרון אחד לטווח הקצר והדחוף והשני לטווחים ארוכים יותר ולימים טובים יותר. לפני ה-11 בספטמבר, הרבה מאתנו השתעשעו באופטימיות ללא סייגים שהטיפה לפתיחות טוטאלית ולזכויות פרט ללא עוררין. רצינו להאמין שהקולקטיב האנושי יכול להשתמש בטכנולוגיה בעיקר למטרות חיוביות ובלבד שתינתן לו האפשרות להביע את חירותו ויצירתו ללא מגבלות. האמנו שאם עוולות ואסונות מתרחשים בגלל טכנולוגיה הרי זה בעיקר בגלל טעויות אנוש, טיפשות, יוהרה, ניהול כושל וכדומה. הרבה מאתנו לא העלו על דעתם שמדינות וגורמים ממשלתיים ישתמשו בטכנולוגיות המתקדמות ביותר, כדוגמת ביוטכנולוגיה, על מנת להוביל מסע טרור ביולוגי נגד אזרחים. הרבה מאתנו חשבו שמדינות מפתחות טכנולוגיות כאלה לצורכי מגננה או הרתעה. בשום פנים לא כדי לשחרר את השדים האפלים הללו מהבקבוק ולכוונם נגד אוכלוסיות אזרחיות ללא אבחנה. אין זה כבר סוד כי יש בכוחן של הטכנולוגיות שבאמתחת החוקרים ברחבי תבל לא רק לגרום לסבל אלא לשנות עד סוף כל הימים את גורלו של המין האנושי. כמו כן יש בכוחן להשפיע על הסביבה בצורה פטאלית -- לפחות על פני כדור הארץ.

השאלה היא האם אנחנו יכולים להרשות לעצמנו להמשיך לשגות באופטימיות יתרה? כמי שידוע כאופטימיסט מושבע, מותר לי לומר, ואף מחובתי להצהיר כי אנו נתבעים, בצו מהדורות הבאים, לשמור על המערכות

שלנו אפילו על חשבון הפרטיות המקודשת שהשתעשענו בה בעשור האחרון. לכן, בטווח הקצר, מחובתנו לתבוע מהבנקים שלנו לעמוד בדרישות מחמירות יותר בבואם לעקוב ולעקר את הרע שפשה בתוכנו. כולנו צריכים לצפות לכך שנידרש לפתח ולהוציא לפועל שיטות מגננה ואבטחה מגבילים יותר. אף כי הקולקטיב האנושי מאז בריאתו הוכיח כי מעשיו הטובים גברו, בסך הכל, על מעשיו הרעים וכישלונותיו הצורבים, אין לנו יותר לסמוך אך על טבעו הטוב. נותר לנו לקוות שהבנקים לא ישגו וישתמשו בהיתר שניתן להם למטרות אחרות. אם זה יקרה גם בפניהם נצטרך להתגונן!

פתרון עם חזון

פתרון קצר טווח מעין זה יכול להחזיק אך ורק בתנאי מלחמה. כשרוח הקרב תשכך, נצטרך לשוב לדרך הבטוחה והיעלה יותר -- דרך החינוך. דרך זו אפשר לסלול באסטרטגיות רבות אך היא תזדקק ליעד אחד מרכזי. יעד זה יצטרך להיות מנוסח תחת מוטיב או סיפור אחד עיקרי. הנה לכם הצעה ל'סיפור' כזה.

תשאלו כל אחד מה מקורה של המילה "טכנולוגיה" והוא מיד יענה ללא היסוס תשובה מעין זו: 'תורת הטכניקה'. בכך מתמצה כשלון החינוך הטכנולוגי של התרבות המערבית. אולי זו הסיבה

לרגשות הניכור שיש לאוכלוסיות רבות כנגד הטכנולוגיה. לא יהיה מוגזם גם לומר, כי אולי כאן טמונה תחושת הניתוק התרבותית שהתגלתה לעיני כל אחר המתקפה הטרוריסטית בארה"ב. ברגע שהסיפור הדומיננטי בחברה הוא הטכניקה שמאחורי הטכנולוגיה קל להזדהות עם חכם הכפר בטענתו כנגד הטכניקה לדליית מים. חברה שמתהלכת עם סיפור כזה בהכרח תוציא מתוכה [Unabomber](#) ו- [Ludists](#) למיניהם. כנגד חברה כזו יכולים לקום כוחות גדולים המתנגדים לתופעות הלוואי ההרסניות של "הטכניקות", או שסגנון חייהם הפשוטים והמאושרים נדרסו על ידי מה שהטכנולוגיות מייצגות.

לאמיתו של דבר, שורש המילה "טכנולוגיה" שונה לחלוטין מזה שמכירים מרבית האנשים. מקור המילה מהמונח היווני הקדום "טכנוס", שפירושו אומנות. אכן אומנות! כפי שאומנות פירושה אמצעי בעזרתו אנחנו מביעים את ישותנו ואת זהותנו, כך הטכנולוגיה היא עוד אמצעי בעזרתו אנחנו מבקשים להביע את מאווינו, ייעודנו וייחודנו. אם מאווינו, למשל, הוא שקולנו ישמע מקצה עולם עד קצהו האחר מבלי לגרור את גופנו איתו, ומבלי להיות קשור לחבל כלשהו, הרי זה אך טבעי שנייצר טכנולוגיות סלולאריות וכדומה.

חברה שתהלך עם "סיפור" כזה יהיה בכוחה להשכיל לא לפתח טכנולוגיות הרסניות. יהיה בכוחה לא לדרוס דרכי חיים אחרות. יהיה בכוחה לתת מענה הולם לזקני הכפר שמכירים עולם פשוט ומאושר יותר.

עד כה, לא השכלנו לחנך למוטיב כה פשוט וכה חזק בחברה המערבית. אל לנו, אם כן, להלין על תרבויות אחרות שמרגישות מאוימות, אבל, ניתן להתחיל את תהליך התיקון. אף כי הדרך ארוכה ומייגעת לא נותרה בידינו ברירה. האתגרים העומדים בפיתחנו מורכבים ומסוכנים. נצטרך קונצפציות עמוקות יותר אם ברצוננו לטפל בדילמות המחכות לנו בפתח. אני מאמין שסיפור זה יכול להקהות את האנרגיות השליליות שיוצרים ההבדלים הבין תרבותיים, ובעיקר, לתת מוטיבציה להביע את עצמנו בצורה שונה ומועילה לכלל.